

DREPTUL SPAȚIAL – CONDIȚIE SINE QUA NON ÎN SECOLUL INFORMAȚIEI

SPACE LAW – A SINE QUA NON CONDITION IN THE INFORMATION CENTURY

General-maior dr. Valentin BECHERU*
Locotenent Valeria LINCĂ

Rezumat: *Dreptul cosmic, ramură a dreptului internațional public, continuă să se dezvolte concomitent cu progresele și activitățile cosmice și va guverna, prin principiile și normele sale, toate activitățile întreprinse de către state și organizațiile internaționale în spațiul extraatmosferic și pe corpurile cerești.*

Datorită importanței și consecințelor activității de explorare și folosire a spațiului cosmic, reglementarea juridică a operațiunilor reclamate de această activitate, precum și a urmărilor sale, constituie o preocupare prioritară a ONU, sub ale cărui auspicii, prin activitatea statelor, au apărut primele reglementări juridice internaționale de interes general, care au contribuit la conturarea într-un ritm alert, a acestui nou domeniu al dreptului internațional, care este dreptul cosmic.

Cuvinte-cheie: *drept cosmic; ONU; spațiul cosmic; orbita geostaționară; principiu; tratat.*

Abstract: *Space law, a branch of public international law, continues to develop concomitantly with cosmic advances and activities and will govern, through its principles and norms, all activities undertaken by states and international organizations in the outer space and on celestial bodies.*

Due to the importance and consequences of the activity of exploration and use of the cosmic space, the legal regulation of the operations demanded by this activity, as well as its consequences, is a priority concern of the UN. Thus, under UN auspices, through the activity of the states, the first international legal regulations – of general interest have appeared – contributing to the alert outlining of this new domain of international law, which is cosmic law.

Keywords: *space law; UN; cosmic space; geostationary orbit; principle; treaty.*

* Membru asociat al Academiei Oamenilor de Știință din România, vbecheru@mapn.ro.

Organizația Națiunilor Unite acordă o atenție deosebită activităților spațiale întreprinse de către state și organizații internaționale, cu scopul ca acestea să se desfășoare într-un mod pașnic, care să fie în beneficiul întregii omeniri. Adunarea Generală a ONU a creat în anul 1958, ca organ subsidiar al ei, *Comitetul ONU pentru Utilizarea Pașnică a Spațiului Extra-atmosferic - UN Committee on the Peaceful Uses of Outer Space - COPUOS*, acesta având două subcomitete: unul pentru aspectele științifice și tehnice ale activității spațiale, iar celălalt pentru reglementarea juridică a acestei activități, prin pregătirea unor proiecte de convenții internaționale².

Ca urmare a activității Subcomitetului juridic, au fost elaborate și adoptate mai multe acte internaționale cu caracter de universalitate, prin care se reglementează din punct de vedere juridic activitatea spațială a statelor și a organizațiilor internaționale participante la ea. Astfel, au fost adoptate: *Tratatul privind principiile care guvernează activitatea statelor în explorarea și folosirea spațiului extraatmosferic, inclusiv Luna și celelalte corpuri cerești (Tratatul spațial)*, din anul 1967; *Acordul cu privire la salvarea astronautilor, reîntoarcerea astronautilor și restituirea obiectelor lansate în spațiul extraatmosferic*, din anul 1968; *Convenția privind răspunderea internațională pentru daunele provocate de obiectele spațiale*, din anul 1972; *Convenția cu privire la înmatricularea obiectelor lansate în spațiul extraatmosferic*, din anul 1976 și *Acordul privind guvernarea activității statelor pe Lună și celelalte corpuri cerești*, din anul 1979³. Apariția tratatelor internaționale anterioare a fundamentat dezvoltarea unui domeniu nou al dreptului internațional public - *dreptul internațional spațial*.

Tratatul privind principiile care guvernează activitatea statelor în explorarea și folosirea spațiului extraatmosferic, inclusiv Luna și celelalte corpuri cerești⁴ (Tratatul spațial), din 27.01.1967, (în conformitate cu articolul 102 al Cartei Organizației Națiunilor Unite) consacră următoarele principii:

- 1. principiul libertății de explorare și folosire a spațiului cosmic de către toate statele, spre binele și folosul lor și al întregii omeniri;**
- 2. principiul exploatării și folosirii spațiului cosmic în scopuri exclusiv pașnice;**
- 3. principiul responsabilității statelor în activitatea lor cosmică** - Tratatul spațial din 1967 prevede expres autorizarea statului de a supraveghea activitatea spațială desfășurată de organizațiile neguvernamentale, cea a organizațiilor

² *** <http://www2.rosa.ro/index.php/ro/cooperare/109-unoosa-1>, accesat la 11.06.2019.

³ *** <http://www2.rosa.ro/index.php/ro/cooperare/108-onu>, accesat la 11.06.2019.

⁴ Tratatul a fost ratificat de România prin Decretul nr. 74 din 30 ianuarie 1968.

guvernamentale fiind implicită. Potrivit acestui principiu, statele au și o răspundere internațională pentru activitatea spațială desfășurată de ele. Ea se referă la situația când două sau mai multe state efectuează împreună lansarea unui obiect cosmic, caz în care răspunderea este solidară pentru daunele provocate. În această răspundere este antrenat și statul de pe teritoriul căruia se efectuează lansarea unui obiect cosmic. În sfârșit, în această situație statele participante stabilesc, prin acord între acestea, partea de responsabilitate ce revine fiecăreia din ele. Răspunderea internațională mai intervine și în situația când sunt desfășurate activități în spațiul cosmic de către o organizație internațională, atât în spațiul cosmic, cât și pe alte corpuri cerești. În această situație, răspunderea organizației internaționale este primară, iar răspunderea statelor este secundară. În ceea ce privește responsabilitatea organizațiilor internaționale, există opinia că prevederile Tratatului au în vedere numai organizațiile internaționale interguvernamentale, pentru cele neguvernamentale operând numai responsabilitatea statelor ai căror reprezentanți sau cetățeni participă la organizațiile amintite.

4. principiul păstrării jurisdicției și proprietății de către state asupra obiectelor lansate de ele în spațiul cosmic – conform art. 8 al Tratatului spațial din 1967, „statul în numele căruia este înregistrat un obiect în spațiul cosmic, va menține jurisdicția și controlul asupra acestui obiect și asupra oricărui personal al acestuia, în timpul când respectivul obiect se află în spațiul cosmic sau pe corpurile cerești.”⁵

5. principiul cooperării internaționale în explorarea și folosirea spațiului cosmic - O aplicare a principiului o găsim în dispozițiile următoare din Tratat, care prevăd că, „în scopul promovării cooperării internaționale în explorarea și folosirea pașnică a spațiului cosmic, Statele Părți la Tratat sunt de acord să informeze pe secretarul general al Organizației Națiunilor Unite, precum și publicul și comunitatea științifică internațională în cea mai mare măsură posibilă despre natura, dirijarea, situarea și rezultatele unor asemenea activități”, iar secretarul general al ONU „va trebui să fie pregătit a le transmite imediat și efectiv”.⁶ Au fost încheiate, în acest scop, acorduri internaționale în vederea înființării unor stații de urmărire a sateliților artificiali, pe teritoriile altor state, în scopul recepționării datelor furnizate de către aceștia sau a dirijării lor. Astăzi există deja conturată o colaborare în domeniul colectării datelor telemetrice a sateliților artificiali, a observării și dirijării lor. Această colaborare este concretizată prin existența unui sistem de informații și date în cadrul *Centrului Internațional*

⁵<https://lege5.ro/Gratuit/g43tamzt/tratatul-cu-privire-la-principiile-care-guverneaza-activitatea-stator-in-explorarea-si-folosirea-spatiului-extraatmosferic-inclusiv-luna-si-celelalte-corpuri-ceresti-din-27011967->, accesat în 11 06 2019.

⁶ Idem.

specializat în domeniu – Committee on Space Research (COSPAR), precum și încheierea de acorduri privind construirea și folosirea stațiilor de observare pe teritoriile altor state, în afara celui care a efectuat lansarea.

Data fiind importanța și consecințele activității de explorare și folosire a spațiului cosmic, reglementarea juridică a operațiunilor reclamate de această activitate, precum și a urmărilor sale, constituie o preocupare prioritară a ONU, sub ale cărui auspicii, prin activitatea statelor, au apărut primele reglementări juridice internaționale de interes general, care au contribuit la conturarea într-un ritm rapid, a acestui nou domeniu al dreptului internațional, care este dreptul cosmic⁷.

Norme privind înmatricularea obiectelor cosmice

Necesitatea înmatriculării obiectelor lansate în spațiu a fost subliniată încă din anul 1959, de către COPUOS. În urma activităților din cadrul Subcomitetului juridic asupra proiectelor prezentate de Canada, Franța și SUA în anii 1972-1973, a fost propusă spre adoptare, în anul 1974, *Convenția privind înmatricularea obiectelor lansate în spațiul extraatmosferic*.

Potrivit dispozițiilor art. II din Convenție, fiecare obiect lansat pe orbită în jurul Pământului sau dincolo de acestea va fi înregistrat de statul care a efectuat lansarea într-un registru corespunzător, care va fi ținut de statul respectiv în forma și condițiile stabilite conform normelor interne.

S-a evidențiat astfel, necesitatea stabilirii unor procedee oarecum unitare de înregistrare a obiectelor cosmice. În acest sens, Subcomitetul pentru știință și tehnică al ONU pentru spațiul cosmic a recomandat ca elemente de înregistrare pentru identificarea obiectelor cosmice: indicativele de recunoaștere înscrise pe plăcuțe speciale, date despre construcția și materialele obiectului și părților sale componente, date referitoare la frecvența emisiilor radio de la bordul obiectului spațial și date privind orbita inițială și modificările ce vor surveni în parametrii acesteia.

Datele despre obiectul cosmic vor fi, potrivit art. III din Convenție, înaintate secretarului general ONU spre a fi trecute într-un registru al acestora, registru la care au acces total și liber toate statele.

După cum se menționează în art. IV din același document, datele vor fi comunicate în termenul cel mai scurt posibil și se vor referi la denumirea statului care a efectuat lansarea, indicatorul internațional ori numărul de înregistrare, locul sau teritoriul unde a fost efectuată lansarea, data lansării, destinația, scopul lansării, date despre orbita obiectului cosmic.

⁷ Constantin, Andronovici, Regimul juridic al spațiului cosmic, Universitatea „Petre Andrei” - Facultatea de drept, Iași.

Statele vor aduce la cunoștința secretarului general ONU datele despre obiectele cosmice pe care le-au lansat și care nu se mai află pe orbita circumterestră. Totodată, statele de înregistrare au posibilitatea să ofere și alte informații suplimentare, *dacă doresc*, despre obiectele lansate, informații ce vor fi comunicate, de asemenea, secretarului general ONU.

Oportunitatea de drept a accesului României la orbita geostaționară

Sublinierea de mai sus a fost făcută și de Grupul de experți consultanți ai Agenției Spațiale Române la examinarea ideilor-cadru ale Raportului stipulat în Tratat, în sensul necesității ca prin *Programul Național (al României) de Cercetare - Dezvoltare în Domeniul Spațial* să se urmărească cu deosebit interes pregătirea ofertelor în vederea acceptării României ca participant la programe semnificative în derularea sau în pregătirea sub auspiciile Națiunilor Unite, cum este *The United Nations Program on Space Applications*.

Agenția Spațială Română (ROSA) este coordonatorul la nivel național și internațional al activităților României din domeniul spațial. Ca reprezentant al Guvernului, Agenția Spațială Română stabilește acorduri de cooperare cu organizațiile internaționale cum ar fi *Agenția Spațială Europeană - European Space Agency -ESA* și Comitetul pentru Cercetarea Spațiului - *Committee on Space Research (COSPAR)*, precum și acorduri bilaterale de cooperare la nivelul Guvernului. Alături de Ministerul Afacerilor Externe, ROSA reprezintă România la sesiunile COPUOS și la subcomitetele acestuia.⁸

Orbitarea sateliților geostaționari⁹

Un prim pas în vederea stabilirii oportunității accesului României la orbita geostaționară este cercetarea și studierea fenomenului de orbitare a sateliților geostaționari, atât din punct de vedere științific, cât și juridic. În acest sens, am evidențiat o serie de idei care fundamentează obiectul prezentului studiu:

1. Constatând că orbita sateliților geostaționari este o resursă naturală limitată și că trebuie deci să fie utilizată în mod rațional și echitabil și în interesul întregii omeniri, ținând-se seama de prevederile acordurilor internaționale aplicabile relativ la telecomunicații (Malaga - Torremolinos, 1973; Conferința administrativă mondială a radiocomunicațiilor - Geneva 1979; Nairobi, 1982; Nice, 1989),

⁸ <http://www2.rosa.ro/index.php/ro/rosa>, accesat la 11.06.2019.

⁹ *Studii de consultanță la nivel național privind opțiunea de drept a României la orbita geostaționară*, <http://www.marioduma.ro/CD/consult/D78F2.htm>, accesat la 11.06.2019.

2. Reamintind că dezvoltarea științelor și tehnicilor spațiale aplicate la utilizarea orbitei sateliților geostaționari este de o importanță fundamentală pentru programul economic, social și cultural al popoarelor tuturor Statelor,

3. În spiritul Tratatului asupra principiilor care guvernează activitățile Statelor în explorarea și utilizarea spațiului extra - atmosferic, inclusiv Luna și celelalte corpuri cerești, din 27 ianuarie 1969, care consacră utilizarea pașnică a spațiului interesului întregii umanități, prin promovarea cooperării și înțelegerii internaționale,

4. Notând că orbita sateliților geostaționari este un loc geometric din spațiu unde un obiect cosmic se comportă în raport cu Terra în mod diferit de comportarea sa în orice alt punct din spațiu, și anume se rotește cu aceeași viteză ca și Terra și văzut de pe Pământ pare, deci, imobil,

5. Notând și că orbita sateliților geostaționari face parte din spațiul extra - atmosferic;

6. Reafirmând că, în conformitate cu articolele 10 și 33 din Convenția Internațională de telecomunicații adoptată la Nairobi, tuturor Statelor trebuie să li se garanteze, în mod practic, accesul echitabil la orbita sateliților geostaționari;

7. Consideră, în consecință, că va trebui să existe un regim juridic special și complementar aplicabil orbitei sateliților geostaționari, pentru a se asigura utilizarea rațională, eficientă, economică și echitabilă a acestei resurse, așa cum o prevede tratatul;

8. Afirmă că, în practică, echitatea va fi asigurată instituindu-se un drept preferențial concret și specific.

Concluzii

În momentul actual, se observă necesitatea creșterii numărului de specialiști în dreptul spațial, ca urmare a dezvoltării continue a programelor în care sunt implicate Agenția Spațială Română și firmele de profil, dar și a proiectelor augmentate la nivelul Agenției Spațiale Europene și Agenției de Apărare Europeană.

Luând în considerare rolul central al Agenției Spațiale Române, în calitate de coordonator al programelor naționale de cercetare și aplicații spațiale și misiunea acesteia de a promova dezvoltarea României în domeniul spațial, este imperios efectuarea de către aceasta a demersurilor necesare în vederea realizării *Registrului Satelitar Român*, care să conțină elemente de înregistrare și identificare ale unui potențial satelit, indiferent de destinația sau caracteristicile acestuia (satelit GEO, MEO sau LEO). De asemenea, se impune continuarea susținerii de către principalele structuri cu reprezentativitate în domeniu: Ministerul Afacerilor Externe, Ministerul Comunicațiilor și Societății Informaționale și Agenția Spațială Română a utilizării spațiului cosmic în scopuri pașnice și identificarea unor soluții în

vederea curățării acestuia de deșeurile spațiale rezultate în urma activităților din zona desemnată, prin adaptarea legislației spațiale existente (actualmente fiind permisivă) la schimbările fulminante ale secolului informației.

BIBLIOGRAFIE

- *** *Studii de consultanță la nivel național privind opțiunea de drept a României la orbita geostaționară*, disponibil pe
<http://www.marioduma.ro/CD/consult/D78F2.htm>
ANDRONOVICI C-tin, *Regimul juridic al spațiului cosmic*, Universitatea „Petre Andrei” - Facultatea de drept, Iași
<http://www2.rosa.ro/index.php/ro/cooperare/108-onu>
<http://www2.rosa.ro/index.php/ro/cooperare/109-unoosa-1>
<http://www2.rosa.ro/index.php/ro/rosa>
<https://lege5.ro/Gratuit/g43tamzt/tratatul-cu-privire-la-principiile-care-guverneaza-activitatea-statelor-in-explorarea-si-folosirea-spatiului-extraatmosferic-inclusiv-luna-si-celelalte-corpuri-ceresti-din-27011967->

